

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Asiantuntijalausunto liittyen Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 214/2018 vp

Hallituksen esitys uudeksi rahankeräyslainsäädännöksi vie rahankeräysten järjestämistä oikeaan suuntaan. Normien purkaminen yksinkertaistaa keräysten järjestämistä ja pienkeräysten mahdollistaminen pelkällä ilmoitusmenettelyllä tukee mahdollisuutta kansalaisten nopeaan ja spontaaniin vertaistoimintaan.

Yli puolet joukkorahoituspalvelu Mesenaatti.me:n puitteissa toteutetuista lahjoitus- tai vastikepohjaisista kampanjoista on sellaisia joissa rahoitustavoite on alle 10 000 euroa. Siten pienkeräysmenettely tuo uusia ketterämpiä mahdollisuuksia näiden kampanjoiden toteutukseen. Lain valmistelutyö on tällä kierroksella ollut ansiokasta ja kiitettävän vuorovaikutteista, mutta mielestämme säätelyn keventämisessä olisi perusteltua edetä vieläkin rohkeammin.

Lakiesityksen sisällöstä sekä sen perusteluista merkittävä osa heijastelee varautumista ”pahimman varalle”, eli ajatukseen, jonka mukaan keräysluvan haltija tulee mahdollisesti toimimaan rahankeräyslainsäädännön vastaisesti.

Rahankeräykseen liittyvistä väärinkäytöksistä kuitenkin vain pieni osa on liittynyt myönnetyn luvan puitteissa toimeenpantuihin keräyksiin.

Seuraavassa käsittelemme säädöstekstin mukaisessa järjestyksessä joitakin esityksestä esille nousseita kohtia, joita olisi perusteltua miettiä vielä tarkemmin.

Yleisten kokousten yhteydessä järjestettävät keräykset

Lakiesityksen 1 §:n 2 momentin kohdassa 6 todetaan että lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät Suomessa ”Suomessa rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön taikka Suomen Punaisesta Rististä annetun lain (238/2000) mukaisen Suomen Punaisen Ristin tai sen paikallisen tai alueellisen toimintayksikön järjestämä rahalahjoitusten keräys, jos keräys järjestetään yhdistyksen, säätiön tai järjestön muun tarkoituksen kuin elinkeinotoiminnan tukemiseksi ja keräys järjestetään yleisölle avoimessa maksuttomassa yhdistyksen, säätiön tai järjestön tilaisuudessa siihen osallistuvien keskuudessa tilaisuutta varten rajatulla alueella”

Yleisten kokousten sekä muiden tilaisuuksien yhteydessä järjestetään usein keräyksiä, joiden tuotolla katetaan kokouksen järjestämisestä aiheutuvia kuluja kuten vaikka kokouspaikan vuokraa. Vaikka yleisötilaisuuksien yhteydessä järjestettävien keräysten rajaaminen ainoastaan yleishyödyllisten yhteisöjen oikeudeksi ei välittömästi rajoita perustuslailla suojattua kokoontumisvapautta, sillä on tosiasiallisesti kokousten järjestämistä sekä kansalaisten osallistumista hankaloittava vaikutus. Moni vakiintunutkin kansanliike on lähtenyt liikkeelle yksittäisten henkilöiden koolle kutsumasta kokouksesta.

Yleisön määritelmä

Yleisön määritelmää tulisi tarkentaa esityksen perusteluissa ja esitöissä, jotka ohjaavat oikeuskäytäntöä. Pidämme hyvänä että yhdistysten omille jäsenilleen suunnatut keräykset on rajattu yleisön määritelmän kautta soveltamisalan ulkopuolelle. Yritysten ja työpaikkojen henkilökunnan keskuudessa järjestettävien keräysten kohdalla yleisön määritelmä jää edelleen tulkinnanvaraiseksi.

TARKENNUSEHDOTUS

Näkemyksemme mukaan yritysten, työnantajien sekä työntekijöiden toimesta henkilökunnan keskuudessa toimeenpantavat keräykset tulisi kokonaisuudessaan rajata yleisön määritelmän ulkopuolelle koska henkilökunta on ennalta määritelty ja tarkkarajainen ryhmä, jolla on ennalta solmittu työsopimus työnantajan kanssa. Hallituksen esityksen muotoilussa puhutaan ainoastaan työntekijöiden keskuudessaan järjestämistä keräyksistä. Perusteluteksti ei varsinaisesti ota kantaa yritysten ja työnantajien järjestämiin keräyksiin mikä voi pahimmillaan johtaa tulkinnan hakemiseen tuomioistuimilta.

Rahankeräyksen järjestäjät

Lakiesityksessä on poistettu yleishyödyllisten osakeyhtiöiden mahdollisuus hakea rahankeräyslupaa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista vaikka yleishyödylliset osakeyhtiöt eivät viime aikoina ole keräyslupia hakeneetkaan.

ESITYKSEMME

Rahankeräyslain olisi perusteltua suhtautua neutraalisti eri keräystapojen lisäksi myös eri yhteisömuotoihin keräyksen toimeenpanijana kunhan yleishyödyllisyyden vaatimus täyttyy.

Myös luonnollisten henkilöiden muodostamien ryhmien oikeuden laajentamista pienkeräykistä kaikkiin keräyksiin tulisi harkita.

Suomen ulkopuolelta toimeenpannut kansainväliset keräykset

Hallituksen esityksessä todetaan seuraavaa *“Suomen rahankeräystoimintaa valvovilla viranomaisilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia puuttua rahankeräyslain vastaisiksi katsottaviin keräyksiin, jos rahankeräyksen järjestäjä toimii Manner-Suomen alueen ulkopuolella. “*

TAUSTAA

Elämme kansainvälisemmässä maailmassa, missä myös yleishyödyllinen kansalaistoiminta on entistä useammin rajat ylittävää.

ESITYKSEMME

Pitäisimme tarkoituksenmukaisena että lain yhteydessä todettaisiin yksiselitteisesti että lakia sovelletaan vain Suomessa toimeenpantaviin tai yksinomaan Suomeen kohdistuviin keräyksiin, eikä turhaan vihjailtaisi edes sivulauseissa että muualta maailmaa toimeenpantava globaali keräys olisi Suomen osalta lainvastainen vaikka keräysmateriaali olisi lokalisoitu myös suomen kielelle kymmenien muiden kielten rinnalla.

Neljäs sektori

HUOMIOITAVAA

Lakiesityksessä ei ole täysin huomioitu sitä että yleishyödyllisen toiminnan ja elinkeinotoiminnan välimaastoon on koko ajan vahvistumassa elinkeinotoiminnan sekä perinteisen kolmannen sektorin piirteitä yhdistävä kansalaistoimijoista muodostuva neljäs sektori joka realisoituu esimerkiksi erilaisissa jakamistalouden piiriin kuuluvissa palveluissa. Neljännen sektorin vahvistuessa voi hyvin nopeasti syntyä tilanteita, joihin rahankeräyslaissa ei ole varauduttu.

Keräystunnus ja muut vastikkeet

Vastikkeiden mahdollisimman tarkkarajaisella ohjeistuksella on iso merkitys lahjoitus- ja vastikepohjaisen joukkorahoituksen erottelun kannalta. Nykyisenkään rahankeräyslainsäädännön mukaan rahankeräykseen ei saa sisältyä vastiketta. Rahan lahjoittajana keräykseen osallistujalle saa antaa vastikkeeksi ainoastaan rahankeräysluvan saajan tai keräyksen tunnuksen, jolla ei ole itsenäistä taloudellista vaihdanta-arvoa. Joukkorahoituslainsäädännön mukaan vastikkeellinen joukkorahoitus on puolestaan myyntiä.

Todellisuudessa viranomaiset ovat kuitenkin tulkinneet jälkikäteen joissakin tapauksissa vastikepohjaista kaupankäyntiä peiteltyksi rahankeräykseksi. Vapaassa markkinataloudessa jokaisella tulee kuitenkin olla kaupankäyntiä ja kuluttajan oikeuksia säätelevän lainsäädännön rajoissa oikeus myydä hyödykkeitä, elämyksiä ja palveluita haluamaansa hintaan ja vastaavasti ostajalla on oikeus päättää onko myytävä asia sen arvoinen. Mahdollisuutta tulkinnanvaraisuuteen ei tule olla.

Erityisen ongelmallista tämä on erilaisiin tapahtumiin, hankkeisiin, henkilöihin (mm. artisteihin) liittyvien "fani- ja tunnustusteiden" kohdalla, joiden tunnearvo ja merkitys ostajalle voi olla korkea, vaikka tuotteen valmistuskustannukset suhteessa myyntihintaan olisivatkin alhaiset, tai tuote olisi täysin immateriaalinen digituote tai elämys.

Olosuhteiden muutoksesta ilmoittaminen

Rekisteröityjen yhteisöjen tulee nykyisellään ilmoittaa vastuuhenkilöiden tiedot yhdistysrekisteriin, säätiörekisteriin tai kaupparekisteriin.

ESITYKSEMME

Viranomaisten tulisi rakentaa omat tietokantansa siten, että nämä tiedot siirtyisivät automaattisesti myös rahankeräyslupia käsitteleville viranomaisille.

Rahankeräystili

Lakiesityksessä edellytetään rahankeräystilin avaamista joko suomalaisessa talletuspankissa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saaneen talletuspankin Suomessa toimivassa sivukonttorissa.

ESITYKSEMME

Erityisesti pienkeräysten kohdalla tulisi harkita mahdollisuutta avata tili vaihtoehtoisesti myös muuassa Finassivalvonnan hyväksymässä maksulaitoslain 297/2010 tarkoittamassa maksulaitoksessa (esimerkiksi Holvi). Monille pienille yhdistyksille ja toimijoille nämä maksulaitokset ovat palvelumaksujen ja tarjottavien palveluiden suhteen kustannustehokkaampia kuin varsinaiset talletuspankin, joissa yhdistysten tilit luokitellaan yritystilien kanssa samaan hinnoitteluun.

Pienkeräykset

Esityksessä on säädetty pienkeräyksille asetettavasta 10 000 euron keräyskohtaisesta katosta sekä siitä, että sama kerääjä voi toimeenpanna vuoden aikana korkeintaan kaksi pienkeräystä. Vastaavasti yksityishenkilö voi vuoden aikana osallistua korkeintaan kahden pienkeräyksen toimeenpanemiseen. Säädöstä on perusteltu sillä että pienkeräyksillä ei kierrettäisi luvanvaraisiin keräyksiin sisältyvää raskaampaa menettelyä.

Toisaalta samaan kohteeseen on eri kerääjien toimesta kuitenkin mahdollista toimeenpanna useampia keräyksiä. Käytännössä tämä mahdollistaa sen, että hieman suurempi joukko ihmisiä voi vuoden aikana toimeenpanna useampia keräyksiä saman kohteen rahoittamiseksi.

ESITYKSEMME

Tässä yhteydessä olisi perusteltua pohtia vielä sitä voisiko pienkeräyksen katto olla jonkin verran korkeampi, esimerkiksi 25 000 euroa, jolloin yksittäisen keskimääräistä suuremman tapahtuman, esimerkiksi kaupunginosajuhlan tai vastaavan, kulut olisi mahdollista kattaa yhdellä keräyksellä.

Ohjaustietomenettely

Rahankeräyslainsäädäntöön sisältyy edelleen lukuisia tulkinnanvaraisia kohtia. Tulevaisuudessa tulee syntymään myös uusia keräystapoja, joista lain säätämishetkellä ei ole tietoa. Keräysten järjestäjillä tulee olemaan tarve saada rahankeräyslakiin liittyviä soveltamisohjeita. Nykykäytännön mukaan annettava ohjaustieto edustaa ainoastaan Poliisihallituksen sen hetkistä mielipidettä. Ajan myötä esille voi nousta uusia hyvinkin tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joiden ratkaisemista ei ole perusteltua jättää yksittäisen virkamiehen tulkinnan varaan. Lakiesityksen mukaan ohjaustiedon pyytäjällä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta varmistua saamansa tiedon lainmukaisuudesta. Keräyksen tai muun kampanjan järjestäjä joutuu joko noudattamaan saamaansa ohjaustietoa tai järjestämään keräyksen haluamallaan tavalla ottamalla samalla riskin rahankeräyslain 33 §:n tai rikoslain 17 luvun 16 c §:n mukaisista seuraamuksista.

ESITYKSEMME

Pitäisimmekin keräysten järjestäjien oikeusturvan kannalta perusteltuna että lakiin sisällytettäisiin keräysten järjestäjille mahdollisuus pyytää Poliisihallitukselta valituskelpoinen ohjaustietopäätös lain soveltamiseen liittyvistä periaatteellisista kysymyksistä.

Yhteisörahoituspalvelu Mesenaatti.me Oy

Laati: Petteri Niskanen 020 7300 900 petteri@yhteismaa.fi